

Steinar Tessem

Redaktør i
Norsk veterinærtidsskrift

leder

SKRANTESYKE:

Økt forståelse er et resultat av samarbeid

overveldende, sett i lys av de mulige store konsekvensene for hjortedyrbestandene i Norge og resten av Europa. Inntil da var det kun Nord-Amerika og Sør-Korea, etter livdyrimport fra Canada, som hadde publisert funn av skrantesyke.

Etter at det første tilfellet av CWD kom i Colorado, USA, i 1967, hos en mulhjort i fangenskap, har sykdommen spredt seg i oppdrett og i ville bestander både i USA og Canada. En systematisert helseovervåking av norsk hjortevilt kom i gang i 1998 med Helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt (HOP). Dette har vært permanent siden 2001.

Veterinærinstituttet og NMBU Veterinærhøgskolen har hatt stor betydning for norsk kunnskap om prionsykdom hos dyr, spesielt skrapesjuka hos småfe. Nor98, såkalt atypisk skrapesjuka, er en prionsykdom hos småfe som første gang ble påvist i 1998. Funnet som den gang ble gjort av seniorforsker Sylvie Benestad og kolleger ved Veterinærinstituttet er kanskje det største og mest betydningsfulle innen norsk veterinærmedisin til nå. Artikkelen som beskriver funnet er den mest siterte norske veterinærmedisinske artikkel i internasjonal litteratur. I dag utgjør Nor98 en stor andel av tilfellene med skrapesjuka i Europa.

Behovet for kunnskap om forekomst av skrapesjuka er bakgrunnen for en omfattende overvåking av hjortedyrpopulasjonene i Norge. Til sammen 86 223 hjortedyr

er undersøkt siden påvisningen i 2016 og frem til 7. oktober 2019. Dette har skjedd gjennom en dugnad som også har involvert et stort antall jegere og lokale forvaltere.

Rådene som underveis er gitt fra fagstøtteetater som Veterinærinstituttet, NINA og Statens naturoppsyn, og de risikovurderinger som Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) har levert om skrantesyke, har samsvart godt.

Frem til oktober 2019 har 19 villrein i Norge fått påvist klassisk skrantesyke. Seks elger (13-20 år), den siste i november 2019, og én hjort, har testet positivt. Skrantesyke hos elg og hjort betegnes som atypisk da den muligens ikke er smittsom og skiller seg fra funnene gjort hos rein. Den «ikke smittsomme» varianten er påvist hos elg i Sverige og Finland.

Forfatterne av artikkelen om skrantesyke i denne utgaven skriver at vår forståelse av prionsykdommer generelt og CWD spesielt er avhengig av at alle biter av det kompliserte puslespillet undersøkes. Dette krever bred innsikt.

Funn som er gjort de siste tre årene gjør det naturlig å spekulere i om prionsykdommer hos dyr sorterer under fremvoksende sykdommer (emerging diseases). Det som er sikkert er at vår framtidige kunnskap om mangfoldet og variasjonen i prionsykdommer vil øke. God helseovervåking og tett samarbeid må til for å øke vår forståelse og lykkes i dette arbeidet.

Den første påvisningen av prionsykdommen skrantesyke (Chronic Wasting Disease, CWD) i Europa kom våren 2016 etter at Veterinærinstituttet obduiserte en villreinsimle funnet døende i Nordfjella-området i Sør-Norge under Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) sitt feltarbeid med radio-merking av villrein.

Påvisningen av CWD i Europa var svært overraskende og